

İSMAYIL HAKKI BALTACIOĞLU'NUN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ*

Özby GÜVEN**
Baybars Recep EYNUR***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, 1 Ocak 1934 ve 20 Haziran 1979 yılları arasında yayınlanmış olan ve kuruculuğunu İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun yaptığı "Yeni Adam" adlı gazete ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'na ait temel eğitim eserlerinde yer alan beden eğitimi ve spor konularına ilişkin yazıların incelenmesidir. Araştırmada tarama yöntemi kullanılarak, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun eğitim konusunu incelediği temel eserleri gözden geçirilmiştir. Araştırma sonucunda, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun genel eğitim anlayışı içinde beden eğitimi ve spor konusuna yönelik düşünceleri ortaya çıkartılmış, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'na ait olan genel terbiyenin içinde beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin nerede bulunması gerektiği hakkındaki görüşleri belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Beden Eğitimi, Spor, Yeni Adam.

* Bu çalışma, 10-12 Kasım 2010 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen "11'inci Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi"nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Bilim Dalı Başkanı ozbay@gazi.edu.tr

*** Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğretim Üyesi baybars.eynur@dpu.edu.tr

ISMAYIL HAKKI BALTACIOĞLU'S VIEWS ON PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the views of Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu about physical education and sport as the founder in *Yeni Adam* which was a newspaper published from 1 Jan 1934 to 20 June 1979 and his other publications. In this study, using survey methods, the fundamental works of Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu about education was reviewed. At the end of this study, the views of Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu was revealed and it stated as to where physical education and sports events should be placed in his views.

Keywords: Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu, Physical Education, Sport, New Man.

GİRİŞ VE AMAÇ

Türk eğitim tarihinde çok önemli bir yeri bulunan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, yaşadığı zaman diliminde, eğitim dünyasına çok değerli eserler vermiştir. Onun anlayışına göre yaşadığı dönemin en büyük sorunu, “maarif” sorunudur. Kendisi bu konuyu şöyle açıklar: “*Maarifin, memleketin en büyük yararı olduğunda kimsenin şüphesi yoktur. Ancak bu noksan, ekseriya yanlış olarak mektepsizlik sözü ile ifade edilmektedir. Hakikati haldeyse yok olan mektepler değil, belki içerisinde dinî, millî, ilmî, içtimâî terbiye veren mekteptir. İşte bizde asıl noksan olan ve en çok yokluğunu hissettiren bu nevi mektepler ve bu nevi talim ve terbiyedir.*”¹ Bu noktada Baltacıoğlu, kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin de kendisi gibi yeni bir insan profili ile desteklenmesi gerektiğini ve oluşması gereken bu “Yeni Adam”ın ne gibi özellikler taşıması gerektiğinin belirtilmesini önemli görmüştür. Önceleri haftalık olarak yayınlanmış, daha sonraları aylık basılmış olan *Yeni Adam*'ın ortaya çıkma sebebi aşağıdaki satırlardan öğrenilmektedir. *Yeni Adam*'ın yayınlanması ne yazınsal bir istekten, ne sanatsal bir kaygıdan, ne de düşünsel bir özlemden doğdu. Yalnızca geçinecek kadar para kazanma istencinden doğdu. Ancak üniversitedeki kürsüsünden uzaklaştırılan Baltacıoğlu için bir tür bilim laboratuvarı da oldu. Baltacıoğlu “Niçin Gazete Çıkarıyorum?” adlı yazısında yeni Cumhuriyet'in “yeni insanı”na şöyle diyerek hitapta bulunmuştur:

“Gazete çıkarmak benim idealimdir. Bu idealime kavuşuyorum. Dünya her yüzden değişiyor. Değişmenin bilgisini kazanmalıyız. Değişmeyen varlıklar ölüyor. Değişme gücünü taşımalıyız. Hiçbir değişme yalnız başına olmuyor. Değişenlerden haberdar olmalıyız. Her gazete, sahibinin tabiatını taşır. Benim gazetem de bana benzeyecektir. Yaratıldığım günden beri demokratça yaşadım. Ölünceye kadar da demokrat kalacağım. Bütün yaşayışında güzellik, iyilik ve doğruluk için çalıştım. Gazetem bu ülkelere hıyanet edemez. Gerçi şimdiye kadar bu prensiplerin maddece bir faydasını görmedim. Gazetem aynı prensipleri sürdüremez. Millî ihtilalin başından beri hep onun şerefi için elimden geldiği kadar çalıştım. Bu yuvarlağın üzerinde benim inandığım insanlar olduğu gibi bana inananlar da vardır. Onlar beni yardımsız bırakamaz. Ben hep insanlara söyledim. Gazetem de insanın gazetesi olacaktır. Haftalık bir gazete, sahibinin bütün zamanını yutmaya yetişir. Ben de

1 Baltacıoğlu, İ.H. “Hayatım”, *Yeni Adam Dergisi*, S 286, 20 Haziran 1940, s.18.

*bütün zamanımı ona verdim. Çocuklar, talebeler, meslektaşlar, yurttaşlar, güzellik, doğruluk ve iyilik işi yapınız ve sakın yurdunuzu sevmek dininden dönmeyiniz.”*²

Yeni Adam adlı gazete içerisinde çok sayıda konu yer almakla birlikte Baltacıoğlu'nun bu gazetede en çok bahsettiği konular içerisinde beden eğitimi ve spor konusunu da yerleştirmesi araştırmaya değer görülmektedir. İlgili araştırma *Yeni Adam* gazetesinde yer alan ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun beden eğitimi ve spor konusuna ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Genel Eğitim ve Terbiye Konularına İlişkin Görüşleri

Baltacıoğlu, 1900–1945 yıllarında dünyada görülen Eğitim Reformu akımından kendisi de etkilenmiştir. Zamanın reform anlayışına bakıldığında; “Genel eğitimi köklü bir değişimden geçirmek. Çağa uygun yeni eğitim modelleri yaratmak. Bu yolla da Yeni Adamlar yetiştirme”nin bu reform anlayışının temelinde yer aldığı görülmektedir. Baltacıoğlu, eğitimin ilk hedefinin insan yetiştirmek olduğunu vurgulamaktadır. Baltacıoğlu bu nedenle yazdığı ve temel eseri olarak nitelediği “*İçtima-i Mektep*” adlı yayınında bir eğitim unsurunun temelinde yatan beş ilkedden bahsetmektedir. Bu beş temel ilke; kişilik, ortam, çalışma, başlatma ve verim ilkelidir³. O, yazılarında umumi terbiyenin, meslekî terbiyenin temeli olduğuna dikkati çekmektedir. “*Evvela adam yetiştirin ondan iyi asker, iyi edip, iyi sanatkâr yetiştirin ki ondan adam çıksın. Ressamlık yerine terbiyevî resim, askerlik yerine kıraat, sanatkârlık yerine yalancı elişi insan terbiye etmez, ukala muhayyilesi şişkin insan yetiştirir. Adam demek, mütehasıs demektir.*” diyerek terbiyenin asıl gayesinin kişilik eğitimi olduğunu ileri sürmektedir⁴.

Baltacıoğlu'nun çalışmalarına bakıldığında, eğitim ile ilgili konuların hemen başında her şeyden önce eğitimin tanımını yaptığı görülmektedir. Eğitime yönelik yazılarında eğitimin temel yapılarında tanımlamalar yaptığı ve bu yapıların özelliklerinin neler olması gerektiği açıkça görülmektedir. Baltacıoğlu'na göre eğitim; aynı içeriği betimleyen ancak farklı yazılarında yer alan birçok tanımlama ile yapılmıştır. Baltacıoğlu bunlardan bazılarını yazılarında şöyle belirtmiştir:

2 İsmail Hakkı, “Niçin Gazete Çıkarıyorum?”, *Yeni Adam Dergisi*, S 1, 1 Ocak 1934, s.1.

3 Aytaç, K., “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C 7, S 1, 1984 s.241.

4 İsmail Hakkı, “Terbiye'nin Yalanları”, *Yeni Adam Dergisi*, S 21, 21 Mayıs 1934, s.2.

“Terbiye yalan kabul etmeyen tekâmülün adıdır.”⁵ “Terbiye almak yaşamak, Terbiye etmek yaşatmaktan başka bir şey anlatamaz.” “Terbiye yalan yapmacık uydurma kabul etmeyen oluşun adıdır.”⁶

“Terbiye, dış âlemindeki maddelerin kör ve gelişi güzel bir tesiri değil, dış âlemindeki insanların gerek tek tek, gerek toplu olarak yaptıkları kasıtsız ve sonsuz telkinler de değil, belki cemiyetleşmiş insanların, olgun adamların henüz cemiyetleşmemiş acemi insanlar üzerine cemiyetleştirme maksadı ile ve bu terbiyeye mahsus bir ortalıkta ve bu cemiyetleştirme sonuna yarayan bir teknikle yaptıkları kasıtlı ve meramlı müdahaledir.”⁷

Baltacıoğlu'nun bu tanımlamaları incelendikten sonra öncelikle verilecek eğitimin içeriğinin gerçek bilgi olması gerektiği, eğitimin yaşanarak ve yaşatılarak yapılması gerektiği, belli bir toplum için yapılması gereken bir çalışma olduğu için toplumun kendi tekâmülünün ortaya konması gerektiği anlaşılmaktadır. Bunun devamında da Baltacıoğlu, eğitimin tanımını yaptığı yazılar içinde veya takip eden yazılarında Cumhuriyet'in okullarının nasıl olması gerektiği sorusuna da cevap vermektedir. Ona göre; *“İnkılâbın mektebi, ancak bir demokrasi yurdu olabilir. Demokrasiden anlaşılan mana, yaratıcı gücü ve cihanı dolduran sevgisi ile Mustafa Kemalciliktir. Bir inkılâp vardır, bir inkılâp terbiyesi de olacaktır. Bu terbiyeyi bulmak ya da olmakta olan bu terbiyeyi anlamak düşünce adamlarının işidir.”* Burada, Baltacıoğlu tanımlamayı yapmakla birlikte eğitimsel sürecin nasıl olması gerektiğini de şöyle açıklamaktadır:⁸

“Birinci mühim mesele, mademki yeni bir yaşama anlayışı vardır, yeni yaşama anlayışı ile yaşama anlayışının eğitimi arasında anlaşmama olamaz. Çünkü her zaman ve her yerde yaşamış ve yaşamakta olan medeniyetler ve onların terbiyeleri arasında sıkı bağlar vardır. Eğer bu yaşama ile bu terbiye arasında yabancılık var ise işte aksaklıklar olacaktır. O halde, bizim terbiye olgularımız bu zarurete uygun mudur, değil midir? Bunun bilinmesi lazımdır. İkinci mühim mesele terbiyenin bu yaşama gayesini kazanmak ve uymak zarureti mutlaka terbiye tekniğinde bir deği-

5 İsmail Hakkı, “Liseler Nasıl Islah Edilmelidir?”, **Yeni Adam Dergisi**, S 5, 29 Ocak 1934, s.2.

6 İsmail Hakkı, a.g.m., S 21, 21 Mayıs 1934, s.2.

7 İsmail Hakkı, “Terbiye”, **Yeni Adam Dergisi**, S 25, 18 Haziran 1934, s.2.

8 İsmail Hakkı, “İnkılâbın Mektebi”, **Yeni Adam Dergisi**, S 7, 12 Şubat 1934, s.5.

şiklik doğurur. Her rejim kendi insan anlayışına uygun varlıklar yetiştirmek için bu isteğine uyan aletleri, şartları, usulleri ve muhitleri hazırlar. Eğer gaye ile teknik arasında yabancılık varsa işte aksaklıklar olacaktır. O halde terbiye ülkümüzle, terbiye tekniğimiz arasında bir uygunluk var mıdır? Bunun da bilinmesi lazımdır. Üçüncü mühim mesele bu gaye ve bu teknik elde olduktan sonra şuurlu teknikçilere lüzum görülecektir. Yani terbiye edicilerin hazırlanması lazımdır.”

Baltacıoğlu'nun ilgili yazısı incelendiğinde, içerisinde eğitimsel sürecin bütün temel yapılarına yönelik eleştirilerde bulunduğu görülmektedir. Baltacıoğlu ilk önce eğitim temel felsefesine göndermede bulunarak, burada inkılâp mektebinin yine inkılâp anlayışı ile çocukları yetiştirmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. İnkılâbın sosyal olgular bünyesinde toplumda yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. İkinci önemli nokta olarak hocanın öğretim yöntemlerine vurgu yaptığı görülmektedir. Yani inkılâbın yeni yöntemlerle yeni nesillere verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Baltacıoğlu'nun inkılâp mektebi anlayışında vurguladığı üçüncü mühim mesele de bu terbiyeyi verecek kişiler olarak öğretmenlerdir. Baltacıoğlu'nun bu anlayışında öğretmen kavramı çok farklı özelliklerle birlikte kendisini göstermektedir:

*“Mürebbi; terbiye edici değil, kendi kendini terbiye etmesi lazım gelen çocuğun yahut gencin harici şartlarından biridir. Hakiki bir bahçıvan gibi ki sebzelerini yahut ağaçlarını büyütecek yerde, onları yaşama inancı sayesinde kendi kendilerini büyütmeleri için su, gübre, hava, güneş gibi harici şartların varlığına ziyan veren engelleri kaldırır.”*⁹

*“Bir köprü yapılırken duvarcı, taşçı, kaldırımcı, demirci hep bulunur. Fakat köprünün köprü olması için en evvel bir mühendise ihtiyaç vardır ve mühendis yüksek tahsil görmüş bir insandır. İnsan kafası yapacak mühendislerin de bu soydan bir kültür sahibi olması gerekecektir.”*¹⁰

*“Terbiyeciyi diye bir şey yoktur. Bu adamlar ruhiyat ve içtimaiyatın yetici done-leri üzerinde idrak binalarını yükselten feylesoflardır. Felsefesi olmayan bir terbiyeciyi, bir şarlatandan daha zararlı bir insandır.”*¹¹

Yukarıda verilen tanımlama örneklerine bakıldığında, Baltacıoğlu'nun öğretmen tanımının yapısal bir tanımlamadan çok işlevsel bir tanımlamaya dönük olduğu görülmektedir. Onun için öğretmen gerçek bilgiye öğrencilerin ulaşma-

9 İsmail Hakkı, a.g.m., S 5, 29 Ocak 1934, s.2.

10 İsmail Hakkı, a.g.m., S 7, 12 Şubat 1934, s.5.

11 İsmail Hakkı, a.g.m., S 21, 21 Mayıs 1934, s.2.

sına yardımcı olan hem psikoloji hem de sosyoloji bilgi dünyasına hâkim, toplumda yer alan en üst düzey meslek grubudur. Bu tanım bile Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde var olan eğitim anlayışının günümüz eğitim anlayışının çok üzerinde bir anlayış ile gerçekleştirildiğini ve eğitimde yapılan uygulamaların Atatürk'ün de dediği gibi “*Yüce Türk ulusunu muasır medeniyetler seviyesinin üzerine taşıması ülküsüne*” tam teslimiyetle hizmet ettiğini gözler önüne sermektedir. Türk Millî Eğitimi günümüz uygulamalarında ortaya konan vizyonun, yıllar önce Baltacıoğlu ve İnkılabın aydınları tarafından ortaya konduğu da bu doğrultuda tespit edilmiştir¹². Türkler bir devrim yapmıştır. Eğitim ve öğretim de kendi alanında bir devrim yapmak zorundadır.

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Beden Eğitime İlişkin Görüşleri

Baltacıoğlu'nun beden eğitimine ilişkin tanımlamaları uzun anlatımlar içinde kendini bulmaktadır. O, her şeyden önce bir meseleden bahsederken her zaman yaptığı gibi ilk önce neden sorusuna cevap vermektedir. Bu noktada, beden eğitimi meselesine ilk yönelimlerinde de *Terbiye-i Avam* adlı eserinde, “*Bizde halkın beden eğitiminin ne durumda olduğunu söylemeye gerek var mı? Bunu savaşlar daha açık, daha kesin olarak söyledi.*” diye belirterek o zaman yaşayan halkın bedence beceri ve kondisyon açısından yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Baltacıoğlu, bahsi geçen bu eksikliği gidermek için gerekli olanın kişilere, “*Çalış, Çabala*” gibi telkinlerden ziyade temeli sporla örtüşen “*oyun*” kavramının önemine işaret etmektedir¹³. Baltacıoğlu bu oyun kavramı ile ülkenin vücudu gibi aklının, duygusunun, isteğinin ve girişiminin de değişeceğini umarak oyun kavramı üzerinde vurguda bulunmaktadır. Anlayışında oyun basit bir olgu değil, eğitimin içeriğini düzenleyen bu etkinlikleri kapsayan ve sadece bedensel değil, bütün gelişim boyutlarının desteklendiği etkinlikleri içeren bir kişilik eğitimi faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. O, temel beden eğitimi anlayışını ifade ederken “*beden kültürü*” ifadesini birçok yerde kullanmaktadır^{14,15,16,17}.

12 YÖK, Dünya Bankası Raporu, 1999; **Tebliğler Dergisi**, 1999.

13 Baltacıoğlu, İ.H. **Terbiye-i Avam**, İkdam Matbaası, Dersaadet 1330.

14 Baltacıoğlu, İ.H. “Beden Kültürü”, **Yeni Adam Dergisi**, S 98, 14 Ekim 1935, s.3.

15 Baltacıoğlu, İ.H. “Beden Kültürü”, **Yeni Adam Dergisi**, S 110, 6 Şubat 1936, s.2.

16 Baltacıoğlu, İ.H. “Beden Kültüründe Prensiplerimiz”, **Yeni Adam Dergisi**, S 177, 20 Mayıs 1937, s.9.

17 Aynı m., s.9.

O; beden eğitiminin kendi anlayışında var oluş temellerini şu şekilde ifade etmektedir:¹⁸

“Spor derken herkes bir şey istiyor. Fenerbahçe yahut Galatasaray’ın galip gelmesini istiyor. Büyük bir stadyum istiyor. Uluslararası yarışmalara katılmak istiyor. Federasyon bilmem nesini istiyor, herkes bir şey istiyor. Spor derken biz de bir şey istiyoruz. Ancak ne istediğimizi biliyor muyuz? Bu soruyu sorabiliyoruz, çünkü karşılığını verebileceğimize inanıyoruz. Yeni adamın spor bahsinde istedikleri yalnız istemekle kalmayıp müdafaa ettikleri nelerdir? Bunları son bir açıklıkla anlatalım ki içinde olan da olmayan da iyice anlasın.

1. *Yalnız spor diye her şeyi içine alan her şeye yarayan ve bin bir derde deva olan bir şey kabul edemiyoruz. Biz bir beden terbiyesi kabul ediyoruz ve her şeyi bu beden terbiyesi içine alıyoruz. Her şeye bu beden terbiyesi topluluğunda kendi yerini veriyoruz, hiçbir şeyin ötekilere çullanmasını istemiyoruz.*

2. *Beden terbiyesinden ne anlıyoruz? Herkes türlü türlü şeyler anlarken biz yalnız bir türlü şey anlıyoruz. Beden terbiyesi bedenlik şahsiyetin teşekkülünden başka bir şey değildir. Her şahsiyet bir takım vazifelerden, fonksiyonlardan ibaretir. Bu vazifeleri yaparak insanın vücudu cemiyetine uyar. İşte beden terbiyesinin sonucu bu uymadır. Demek ki beden terbiyesinin sonucu da sosyal bir sonuçudur. (Baltacıoğlu’nun dilde özleşme hareketi çerçevesinde türetmiş olduğu bu sözcük, nihai amaç, sosyal illiyet, neden-sonuç bağlantısı anlamına gelmektedir. Bu sözcüğü kapsamamakla birlikte, TDK yayını sözlükte bugün tutmamış veya bazı değişikliklere uğrayarak tutunmuş sözcükler vardır.)*

3. *İki türlü terbiye iki türlü de beden terbiyesi vardır. Genel terbiye, profesyonel terbiye ve genel beden terbiyesi ve profesyonel beden terbiyesi. Genel terbiye herkes içindir, profesyonel terbiye yalnız meslek adamları içindir. Herkesin hail atlaması gerektir, herkesin ip üzerinde yürümesi cambaz olması gerek değildir. Atlama terbiyesini herkesin atlaması gerektir, ip üzerinde yürümeyi cambazlar öğrense yeter.*

4. *Genel beden terbiyesinin kaç türüsü olabilir? Bu sorunun cevabı kendiliğinden çıkıyor. Bir insanın içinde yaşadığı topluluk muhitine uyabilmesi için kaç türlü de beden terbiyesi çeşidi olacaktır. Bunu beden kaç türlü sosyalleşirse o kadar türlü beden terbiyesi vardır.*

a. *Beden sıhhileşerek sosyalleşir. Ham aciz dış tesirlere, yabancı düşman varlıklara, mikroplara karşı dayanıksız, hazırlıksız olan beden bu hazırlığı ve bu dayanıklılığı kazanarak sosyalleşir.*

18 Baltacıoğlu, İ.H. “Bir Spor Şuuru İstiyoruz”, **Yeni Adam Dergisi**, S 68, 18 Nisan 1935, s.12.

b. Beden, yaradılışında hazır bulmadığı bir takım faydalı hareketleri öğrenir: Yüzmek, yüksek atlamak, kürek çekmek, ata binmek gibi.

c. Beden güzel hareketler ve vaziyetler kazanarak da sosyalleşir. Dans etmek, güzel oturmak güzel yürümek güzel hareket etmek gibi.

5. Genel bir beden terbiyesinin üç prensibi vardır.

A. Sağlık prensibi

B. Fayda prensibi.

C. Güzellik prensibi.

Herkes için bütün ulus için gerekli olan beden idmanları sağlıklı, faydalı ve güzel olanlardır. Bu üç prensip karşısında yanlış olarak genel terbiye vasıtası olarak gösterilen bazı angın idmanların hesabını görebiliriz. Cambazlık ne sağlık için ne fayda için ne de güzellik içindir. Bu bir soy bedenlik bir cebir, bir hüner, bir mucizedir. Öyleyse cambazların işine yarar, başka kimsenin işine yaramaz. Cambazlık bir beden terbiyesi değil, bir beden mesleğidir. Futbol da böyledir. Futbolcu daha sağlam, daha faydalı ve daha güzel bir adam olmadığından beden terbiyesinin bir örneği olamaz.

6. Mücerret bir terbiye yoktur. Denilecek ki futbol yahut pehlivanlık kendisi bir işe yaramaz ama hazırladığı mebdeler işe yarar. Futbolcu her şeye müsait bir adamdır. Çünkü futbol fikri kalbi iradeyi inkişaf ettirir. İşte büyük yanlışlık bu anlayıştadır. Böyle iksir gibi her derde deva bir terbiye yoktur. 23 yıl önce Talim ve Terbiyede İnkılâp adlı eserimde koymuş olduğum prensiplerden biri de şu idi: Her faaliyet kendi nevinden itiyatlar verir. Keman çalma faaliyeti keman çalma itiyadından, yüzme yüzmeden, okuma okuma itiyadını. İnsan iyi anlamaz. Âlim cahilden daha iyi yüzemez. Futbol, pehlivanlık, cambazlık için de böyledir. Ne yapıyorsak onun alışkanlığını alırız, başka şeylerin değil.”

Yukarıda da belirtildiği gibi, Baltacıoğlu beden eğitimi üç boyutta değerlendirmektedir. 1. Sağlık amaçlı hareketler 2. Fayda amaçlı hareketler 3. Estetik amaçlı hareketler.

Baltacıoğlu, bunların yanında beden eğitiminin sadece fizyolojik bir yapı olmadığını belirterek bedensel zekâ ve bedensel iradede de yazılarında bahsetmektedir.¹⁹ Baltacıoğlu bu konulardan bahsederken toplumun beden eğitimi anlayışının da bu noktalara gelmesi üzerinde önemle durmaktadır. Beden

19 Baltacıoğlu, a.g.m., S 98, 14 Ekim 1935, s.3.

kültüründen sık sık bahsedilmesi noktasındaki memnuniyetini her zaman dile getirmekle birlikte beden eğitiminin gerçek anlamı ile bilinmesi gerektiğini ve yalnızca oyun, futbol açısından değerlendirilmesinden rahatsız olmakla birlikte zihinsel ve sosyal gelişim boyutlarının da değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.²⁰ Aynı doğrultuda günümüz beden eğitimi uygulamalarının yapılma nedenleri için beden eğitimi faaliyetlerinin her insan için geçerli olduğu ve çalışmaların ve amaçların bu bağlamda değerlendirildiği de tespit edilmektedir. Milletlerin gelişme raporlarında sıklıkla yer verdikleri yaşam kalitesinin artırılması fikri de Baltacıoğlu'nun vatan evlatları için uygun gördüğü beden kültüründe yerini bulmaktadır. Bu zihniyet için en önemli vurgularından biri de şudur: *"Kültür atalet, yarım yamalak yüzde fikirleri ile birleşmeyen yüksek idrak adıdır."*²¹ Baltacıoğlu, beden eğitimine yönelik tanımlamalarını yaptıktan sonra beden eğitimine yönelik anlayışını oluşturan temel prensiplerini de şu şekilde ifade etmektedir:²²

"Bir spor bayramı yapılıyor, yapılısın, iyi şeydir. Bu münasebetle daha geniş bir söyleyimle beden kültürü hakkındaki düşüncelerimizi prensipler şeklinde bir defa daha ortaya koyuyoruz.

1. *Beden kültürü beden in kültürleşmesi, bu da insanlaşması, bu da yeni adamın insan anlayışına layık bir hale gelmesi demektir.*

2. *Yeni adamın gözünde insan ve onun vücudu totem için ilahlar için ve Allah için değil, en yakın hedef olarak millet için daha yüksek bir hedef olarak insanlık içindir.*

3. *Yeni adam beden için üç laik değeri değer olarak alabilir. Sağlık, yararlılık, güzellik öyleyse bir beden kültürü ergeleri (erge=maksud, maksad, garaz, meram)²³ bedende sağlık, yararlılık ve güzellik olmalıdır.*

4. *Cimnastiği ilmi bir beden gelişimini sağlık prensibi adına, sporları hem sağlık, hem yararlık hem de güzellik prensipleri adına, dansları güzellik prensibi adına istiyoruz.*

5. *Bizim için beden kültürünün faydası kendindedir. O insan vücuduna en sağlam en yararlı ve güzel şeklini verir ve bunları yalnız o ve ancak o verebilir.*

20 Baltacıoğlu, a.g.m., S 110, 6 Şubat 1936, s.2.

21 Baltacıoğlu, İ. H. "Beden Kültürü Teşkilatımız Var Beden Kültürü Zihniyetimiz Var mı?", **Yeni Adam Dergisi**, S 117, 26 Mart 1936, s.2.

22 TDK, **Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu**, Devlet Basımevi, İstanbul, 1935.

23 Baltacıoğlu, a.g.m., S 177, 20 Mayıs 1937, s.9.

6. *Bizde beden kültürü her şeydir: Fikir yapar, kalp yapar, irade yapar, karakter yapar, milliyet yapar diyecek kadar bön insanlar değiliz; onun her şey olmadığını fakat büyük bir şey olduğunu biliyoruz.*

7. *Beden kültürünün bir mektep, bir sınıf kültürü olarak kalmasını istiyoruz. Onun zengin ve fakir, münevver ve cahil, şehirli ve köylü, bütün Türklere ait ve şamil olmasını istiyoruz.*

Bir beden kültürünün softa istibdadından kurtulduğu gibi, ideologların sübjektif tesirlerinden de kurtulmasını, büsbütün ilmîleşmesini istiyoruz.”

Baltacıoğlu'nun bu çalışmalarının günümüz sağlıklı yaşam anlayışının, toplumun tüm bireyleri tarafından sahiplenilmesi gerektiğini savunan günümüz politikalarına da zamanın çok öncesinden ışık tuttuğunu göstermektedir.

Spora İlişkin Görüşleri

Baltacıoğlu kendi anlayışında yer alan sporu şu şekilde ifade etmektedir:²⁴

*“Spor teknik bir sözdür, ilim ıstılahı (bilimsel terim) değildir, onun için açık ve kati bir şey anlatmaz futbol spordur, dağcılık spordur, tenis yine spordur. Fakat köşe kapmaca niçin spor değildir de oyundur? Futbol niçin oyun değildir de spordur? Denilecek ki: sporda rekabet var, dağcılıkta yok! Denilecek ki: sporda zahmet tahammül var, hangi oyunda yok? Spor mefhumu karışık karanlık bir mefhumdur, onu bir tarafa bırakalım, yalnız en çok spor sayılan bir şeyi, mesela futbolu biz de şimdilik spor olarak alalım ve düşünelim. Futbol fikri açar, iradeyi kuvvetlendirir, seçiye kazandırır diyorlar. Bunlar kuru iddialardır. Futbolun kazandıracığı şahsiyet yalnız sporcu şahsiyettir ve yalnız profesyonellere yarar, umumiyetle cemiyet adamı için futbolun hiçbir lüzumu ve faydası yoktur. Zannedildiği gibi futbol millî şahsiyetin şekillenmesine hizmet etmek şöyle dursun, sporun şekillenmesine hizmet eden, millî şahsiyetin kendisidir. Kuvvetli millî şahsiyeti olmayan milletler kuvvetli takımlar da yapamazlar o halde futbol nedir? Zarar mıdır? Ne hayırdır, ne de şerdir. Futbol köşe kapmaca, pehlivanlık, cambazlık gibi sadece bir oyun ve oyun mesleğidir. Onun faydası oynayanlardan ziyade oyunlarını seyredenleredir. Stadyumlar bir soy laik mabetlerdir. Orada parti ve kulüp ruhu ile heyecanlı dakikalar geçirmek mümkündür. Bu uğraşma bizde olduğu gibi sonuna kadar götürülürse da-
ima Fenerbahçe-Galatasaray örneğinde görüldüğü gibi bir türlü kast ve parti ruhu*

24 “Terbiye”, *Yeni Adam Dergisi*, S 29, 16 Temmuz 1934, s.2.

da çıkar. Futbol bir spor değil, bir oyundur. Çünkü futbolun sonu dışında değil, içindedir. Topta yenen adam ne fiziklik ne de cemiyetlik, hiçbir muhite hazırlanmış olmaz. Yalnız top meydanına intibak edebilir. Askerlik, kürek çekme, dağa tırmanma, bahçivanlık hiç de böyle değildir; bunlar sahici cemiyet işleri, cemiyet adamının vazifeleridir. O halde spor fikrini hakikatlik vazifeler fikriyle birleştirmek lazımdır. Böyle yapınca spor fikri hayır fikrine karışır. Ferdi hakiki vazifelere alıştırmayan faaliyetler spor değil belki oyundur. Türkiye er geç beden işlerini devletleştirmeye mecburdur. Bu yapılacağı zaman bir takım idare edici prensipler lazım olacaktır. Bu yazılarımız ne kadar tuhaf görülürse görülsün en canlı bir bahis üzerine olduğundan üzerinde uzun uzun düşünölmeye değerleri vardır.”

Bu betimlemede spora ait genel görüşlerini ifade ettikten sonra Baltacıoğlu'nun spor anlayışı içinde sporu; iş-spor, eğlence-spor olarak ikiye ayırdığını ve sportif aktiviteleri bu ayırım içerisinde değerlendirdiği görölmektedir²⁵. Bu tanımlamaları yaparken çok basit bir ayırıştırma yöntemi kullanmıştır. Bu ayırıştırma yönteminde, sporları toplumun her kesiminde insanın işine yaraması ya da yaramaması durumuna göre düzenlemektedir. Bu sporlardan özellikle doğa sporlarına önem vermiş ve her fırsatta bu sporların Türk genci için elzem sporlar olduğunu belirtmiştir^{26,27,28,29,30}. Baltacıoğlu sporlara ilişkin görüşü içerisinde futbol, güreş vb. birçok spor dalını da eğlence-spor anlayışı içinde tutmaktadır. Onun bu yerleştirmeyi yapmasındaki en büyük nedeni ise futbol ve güreş gibi branşların hayata dair becerileri içermemesidir. Onun anlayışında, futbol becerileri sadece futbol sahaları içinde etkin olmakta ve aynı durum güreş becerileri için de geçerli olmaktadır. Baltacıoğlu zamanı için önemli olan beden tipinin endüstri çağına uyan insan tipi olduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle doğa şartlarına uygun ve doğa üzerinde etkin bireyler onun beden algısında yerini almaktadır. Ayrıca o bahsettiği bu beden algısı için sürekli olarak doğa

25 İsmail Hakkı, “Sporculuğumuz”, **Yeni Adam Dergisi**, S 35, 30 Ağustos 1934, s.9.

26 Hüseyin Avni, “İktisat Haberleri”, **Yeni Adam Dergisi**, S 6, 5 Şubat 1934, s.9.

27 İsmail Hakkı, “Spor Hayır mıdır? Şer midir?”, **Yeni Adam Dergisi**, S 20, 14 Mayıs 1934, s.2.

28 İsmail Hakkı, “Deniz Sporü Güzellik Mektebidir”, **Yeni Adam Dergisi**, S 32, 6 Ağustos 1934, s.6.

29 Baltacıoğlu, İ. H. “Bir Kültür Devletinin İlk İşü Bir Gençlik Kurumu Yapmaktır”, **Yeni Adam Dergisi**, S 76, 13 Haziran 1935, s.2.

30 Baltacıoğlu, İ.H. “Dağcılık ve Kültür”, **Yeni Adam Dergisi**, S 99, 21 Ekim 1935, s.9.

sporlarını örnek vermekte ve onların Türkiye’de gelişmesi için birtakım öneriler sunmaktadır³¹. Bu öneriler için yüzme konusunda yapmış olduğu önerilerle karşılaşmaktadır³².

“Yüzmek, kürek çekmek, dağa çıkmak, atlamak, bisiklete binmek, marangozluk etmek, demir dövme. Bütün Türkler için lazımdır. Bunlar eğlence değil, iştir, hayattır. Yüzmeyi ele alalım.

- 1. Bütün Türk çocuklarının yüzmeyi öğrenmesi lazımdır.*
- 2. Bütün Türk toplantılarının ortasında bir yüzme muhiti bulundurmak lazımdır.*
- 3. Deniz olan yerlerde denizden istifade etmeyi bilmeliyiz.*
- 4. Deniz olmayan yerlerde yüzme havuzu yapmak lazımdır.*
- 5. Her köyde o köyün çocuklarına mahsus bir yüzme havuzu lazımdır.*
- 6. Bütün yüzdürme teşekkülleri bir merkeze bağlanmalıdır.*
- 7. Bu teşkilatı halkevleri idare etmelidir.*
- 8. Beş senelik bir savaş neticesinde Türkiye Dünya'nın en yüzücü ve denizci bir milleti olmalıdır.”*

Yukarıda belirtilen noktalar incelendiğinde, Baltacıoğlu'nun temel olarak beden eğitimi ve spor algısını toplumsal amaçlı düşündüğü ortaya çıkmaktadır. Onun anlayışında beden eğitimi ve spor anlayışı toplum için var olmaktadır. Eğer toplum için bir olgu yararlı ise her şekilde toplumun gelişmesi için bu olgu desteklenmektedir. Bu nedenle yazılarında sürekli olarak beden eğitimi ve sporu desteklerken futbolun ve pehlivanlığın ve de cambazlığın tüm toplum için etkin bir beden eğitimi ve spor anlayışı içinde etkin bir şekilde yer almaması gerektiğini ve insan hayatında elzem olan becerilerin beden eğitimi derslerinde etkin olması gerektiğini savunmaktadır. Tüm bu olgulardan, programlardan ve gelişmelerden bahsederken Baltacıoğlu'nun üzerinde durduğu diğer bir husus olarak Türkiye’de beden eğitimi ve spora yönelik teşkilatlanmalara da örnekler verdiği görülmektedir. Baltacıoğlu'nun beden eğitimi ve spor teşkilatlanmasına yönelik fikirleri ve incelemeleri devam eden bölümde belirtilmektedir.

31 Hüseyin Avni, a.g.m., S 6, 5 Şubat 1934, s.9.

32 İsmail Hakkı, a.g.m., S 32, 6 Ağustos 1934, s.6.

Sporda Ulusal ve Uluslararası Yapılanmalara İlişkin Görüşleri

Baltacıoğlu beden eğitimi ve spor teşkilatlanmasının dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çağın gereklerine uygun bir şekilde yapılmasını önermektedir. O, bu konu ile ilgili gelişmelere gazetesinde yer vermekle kalmayıp dünyadaki gelişmelerden de gazetesinin sayfalarında kendisi bahsetmektedir. Baltacıoğlu’nun beden eğitimi ve spor teşkilatlanmasına bakacak olursak özetle şunlar söylenebilmektedir. Baltacıoğlu Türkiye’deki gençlik cemiyetlerinin tek çatı altında toplanması gerektiğine, burada yapılan kültür ve spor faaliyetlerinin Halkevleri bünyesinde gerçekleştirilmesi gerektiğine, herhangi bir yabancı yapılanmanın ülke sınırları içinde bulundurulmaması ve bunun yanında bu yabancı yapılanmalara imtiyazların tanınmaması gerektiğine işaret ederken, gençlerimizin herhangi bir ideolojik yapılanma içerisinde yer almadan yalnızca Cumhuriyet doktrini ile büyümesi gerektiğine dikkat çekmektedir^{33,34,35}. Baltacıoğlu, yurt genelinde gençlik programlarının belirlenmesine yönelik öneriler verirken, dünyadan da örnekler vermekte ve var olan zaman dilimi içerisinde etkin olan İtalyan ve Alman gençlik modellemelerine dikkati çekmektedir. Yazılarında, İtalya’da beden eğitimi ve spor uygulamalarının zorunluluğundan bahsetmekte ve Almanların da serbestçe arzu ettiği oyunları, sporları ve mesaiyi intihap etmekte hür bırakılan çocuğu bu terbiye sisteminin de hürriyetine kavuşturması gerektiğini savunduklarını belirtmektedir^{36,37}. Baltacıoğlu dünyadaki beden eğitimi uygulamalarından haber vermekle birlikte güncel spor olaylarına da değinmekte ve toplum düşüncesindeki değişimlere dikkat çekmektedir. Baltacıoğlu, milletler arasında yapılan spor müsabakalarının neredeyse bir savaş ağırlığını aldığını belirtirken, sporda mükemmelliğin kültürel mükemmelliğin bir delili olup olmadığını sormaktadır³⁸.

33 İsmail Hakkı, “Toplu Gençlik”, **Yeni Adam Dergisi**, S 12, 19 Mart 1934, s.8.

34 İsmail Hakkı, a.g.m., S 20, 14 Mayıs 1934, s.2.

35 İsmail Hakkı, a.g.m., S 35, 30 Ağustos 1934, s.9.

36 İsmail Hakkı, “Almanya’da Pedagoji”, **Yeni Adam Dergisi**, S 1, 1 Kanunusani 1934, s.2.

37 İsmail Hakkı, “İtalya’da Spor”, **Yeni Adam Dergisi**, S 2, 8 Ocak 1934, s.2.

38 İsmail Hakkı, “Milletlerarasında Spor”, **Yeni Adam Dergisi**, S 131, 2 Temmuz 1936, s.7.

SONUÇ

Eğitim dünyamızda hakkı yenemeyecek kadar büyük bir yeri olan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun beden eğitimi ve spor anlayışını incelerken, onun ilk önce eğitim anlayışının Türk toplumu için olduğuna dikkat etmek gerekmektedir. Onun hayatı incelendiğinde, Avrupa'da zamanında var olan tüm ekolleri incelediği ancak taklitçilikten tamamen uzak olarak tam bir sentezleme yaparak Türk toplumu için uygun bir eğitim anlayışı gündeme getirdiği görülmektedir. Eserleri incelendiğinde, eğitimi tüm yapısal ve işlevsel birimleri ile aldığı ve yorumlarını bu noktada yaptığı söylenebilir. Onun için Türk, Cumhuriyet doktrini ile büyümeli, sahip olması gereken temel becerileri edinmeden önce ona insanî değerler kazandırılmalı ve kişiliği eğitilmelidir. Baltacıoğlu'nun eğitim anlayışının temelinde insan olma gerekliliği vardır. Ona göre kişiliği gelişmemiş insan, muhayyilesi şişkin ukala bir insandır. Böyle bir insanın alacağı eğitim de ne kendisine ne de milletine faydalı olacaktır. Baltacıoğlu beden eğitimini de bu doğrultuda üç alt başlıkta değerlendirmektedir. Bunlar; 1.'si Sağlık amaçlılar, 2.'si Fayda amaçlılar ve 3.'sü Güzellik-Estetik amaçlılardır. Bu alt başlıklar içerisinde beden eğitimini değerlendirirken sporları da iş-spor ve eğlence-spor başlıkları altında değerlendirerek, Türk toplumunun beden eğitimi faaliyetlerinin tamamına katılmasını istemekle birlikte, spor noktasında da iş-spor temelli bir hareket içinde bulunulmasını desteklemektedir. O'nun anlayışında eğlence-spor amatör bir faaliyetten çok, profesyonel anlamda düşünülmesi gereken bir olgudur. Çünkü bu alanda yer alan spor dallarının bütün özelliklerinin hayat içerisinde kendi alanlarının dışında bir etkinliğe sahip olmadıklarını vurgulamaktadır. Baltacıoğlu, burada ayrıca beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin dünya üzerinde bir değerlendirmesini yaparak Türk Beden Eğitimi ve Spor anlayışının nasıl bir yapı içinde nasıl bir işlevle bulunması gerektiği noktasında önerilerde bulunmaktadır.

Sonuç olarak; *Yeni Adam* fikri ve yazıları ile İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu tarafından kurulan yeni Cumhuriyet'in yeni insanını dünya üzerindeki gerçeklerle karşılaştırmış ve ufku genişletmesi noktasında büyük emekler vermiştir. Baltacıoğlu'nun eğitim anlayışının "Türk toplumu için olduğu" şeklindeki savı biraz karışıklık yaratmıştır. Onun *İçtimai Mektep*'te ifadesini bulan şahsiyet (kişilik) eğitimi kuramı, objektif, cihan-şumul ve bilimseldir. Bu itibarla önce beynelmiledir. Kuşkusuz Türkiye'ye de şamildir. Pratiği de Türkiye üzerinedir. Ancak salt Türkiye'ye münhasır değildir, bütün toplumları kapsar.

KAYNAKÇA

Baltacıoğlu, İ.H. “Hayatım”, **Yeni Adam Dergisi**, S 286, 20 Haziran 1940, s.18.

İsmail Hakkı, “Niçin Gazete Çıkarıyorum?”, **Yeni Adam Dergisi**, S 1, 1 Ocak 1934, s.1.

Aytaç, K. (1984). “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C 7, S 1, s.241

İsmail Hakkı, “Terbiye'nin Yalanları”, **Yeni Adam Dergisi**, S 21, 21 Mayıs 1934, s.2.

İsmail Hakkı, “Liseler Nasıl İslah Edilmelidir?”, **Yeni Adam Dergisi**, S 5, 29 Ocak 1934, s.2.

İsmail Hakkı, “Terbiye”, **Yeni Adam Dergisi**, S 25, 18 Haziran 1934, s.2.

İsmail Hakkı, “İnkılabın Mektebi”, **Yeni Adam Dergisi**, S 7, 12 Şubat 1934, s.5.

YÖK, Dünya Bankası Raporu, 1999; **Tebliğler Dergisi**, 1999.

Baltacıoğlu, İ. H., **Terbiye-i Avam**, İkdam Matbaası, Dersaadet 1330.

Baltacıoğlu, İ. H., “Beden Kültürü”, **Yeni Adam Dergisi**, S 98, 14 Ekim 1935, s.3.

Baltacıoğlu, İ.H. “Beden Kültürü”, **Yeni Adam Dergisi**, S 110, 6 Şubat 1936, s.2.

Baltacıoğlu, İ.H., “Beden Kültüründe Prensiplerimiz”, **Yeni Adam Dergisi**, S 177, 20 Mayıs 1937, s.9.

Baltacıoğlu, İ.H., “Bir Spor Şuuru İstiyoruz”, **Yeni Adam Dergisi**, S 68,18 Nisan 1935, s.12.

Baltacıoğlu, İ.H., “Beden Kültürü Teşkilatımız Var Beden Kültürü Zihniyetimiz Var mı?”, **Yeni Adam Dergisi**, S 117, 26 Mart 1936, s.2.

TDK, Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu, **Devlet Basımevi**, İstanbul, 1935.

“Terbiye”, **Yeni Adam Dergisi**, S 29,16 Temmuz 1934, s.2.

İsmail Hakkı, “Sporculuğumuz”, **Yeni Adam Dergisi**, S 35, 30 Ağustos 1934, s.9.

Hüseyin Avni, “İktisat Haberleri”, **Yeni Adam Dergisi**, S 6, 5 Şubat 1934, s.9.

İsmail Hakkı, “Spor Hayır mıdır? Şer midir?”, **Yeni Adam Dergisi**, S 20, 14 Mayıs 1934, s.2.

İsmail Hakkı, “Deniz Sporu Güzellik Mektebidir”, **Yeni Adam Dergisi**, S 32, 6 Ağustos 1934, s.6.

Baltacıoğlu, İ. H. “Bir Kültür Devletinin İlk İşi Bir Gençlik Kurumu Yapmaktır”, **Yeni Adam Dergisi**, S 76, 13 Haziran 1935, s.2.

Baltacıoğlu, İ.H. “Dağcılık ve Kültür”, **Yeni Adam Dergisi**, S 99, 21 Ekim 1935, s.9.

İsmail Hakkı, “Toplu Gençlik”, **Yeni Adam Dergisi**, S 12, 19 Mart 1934, s.8.

İsmail Hakkı, “Almanya’da Pedagoji”, **Yeni Adam Dergisi**, S 1, 1 Kanunusani 1934, s.2.

İsmail Hakkı, “İtalya’da Spor”, **Yeni Adam Dergisi**, S 2, 8 Ocak 1934, s.2.

İsmail Hakkı, “Milletlerarasında Spor”, **Yeni Adam Dergisi**, S 131, 2 Temmuz 1936, s.7.

